

Praedictorum confirmatio.

LV. Hæc igitur pastores docebunt quæ a sancta Tridentina Synodo decreta, ac perpetuo a catholica Ecclesia tradita sunt. Si enim sanctissimos Patres attente legimus, nusquam, non apertissima testimonia occurrent, quibus confirmetur hæc sacramentum a Christo Domino institutum esse, et confessionis sacramentalis legem quam illi *exomologesin* et *exagoreusin* Græco vocabulo appellant tanquam evangelicam accipiendam esse. Quod si etiam Veteris Testamenti figuras exquirimus, sine dubio ad peccatorum confessionem videntur pertinere varia illa sacrificiorum genera, quæ ad expianda diversi generis peccata a sacerdotibus fiebant.

De caeremoniis ad confessionem adhibendis.

LVI. Sed quemadmodum confessionem a Domino Salvatore institutam esse fideles docendi sunt: ita etiam monere eos oportet quosdam ritus et solemnes caeremonias Ecclesie auctoritate additas esse, quæ etsi ad sacramenti rationem non spectant, ejus tamen dignitatem magis ante oculos ponunt, et confitentium animos pietate accensos, ad Dei gratiam facilius consequendam præparant. Cum enim aperto capite ad pedes sacerdotis abjecti, demisso in terram vultu, supplices manus tendentes, alique hujusmodi christianæ humilitatis signa dantes, quæ ad sacramenti rationem necessaria non sunt, peccata confitemur, ex his perspicue intelligimus, tum in sacramento cœlestem vim agnoscendam, tum a nobis divinam misericordiam summo studio requirendam, atque efflagitandam esse.

Confessionis necessitas.

LVII. Jam vero nemo existimet confessionem a Domino quidem institutam, sed ita tamen ut ejus usum necessarium esse non edixerit. Etenim sic statuunt fideles, oportet, eum qui mortali scelere premitur, confessionis sacramento ad spirituales vitam revocandum esse; quod quidem pulcherrima translatione a Domino aperte significatum videmus, cum hujus sacramenti administrandi potestatem, (a) clavem regni cœlorum appellavit. Ut enim locum aliquem ingredi nemo potest, sine ejus opera cui claves commissæ sunt, sic intelligimus neminem in cœlum admitti, nisi fores a sacerdotibus quorum fidei claves Dominus tradidit, aperiuntur. Aliter enim nullus plane clavium usus in Ecclesia esse videbitur; ac frustra is cui clavium potestas data est, quempiam cœli aditu prohibebit, si tamen alia via introitus patere queat. Hoc vero præclare a sancto Augustino (b) cognitum est, cum inquit: Nemo sibi dicat, occulte ago apud Dominum pœnitentiam; novit Deus qui mihi ignoscat, quid in corde ago: ergo sine causa dictum, (c) quæ solveritis in terra, soluta erunt in cœlo? ergo sine causa claves date sunt Ecclesie Dei? Atque in eandem sententiam sanctus Ambrosius (d) in libro de Pœnitentia scriptum reliquit, cum Novatianorum hæresim convelleret, qui soli Domino potestatem peccata remittendi reservandam asserebant: *Ecquis Deum, inquit, magis veneratur, an qui mandatis illius obtemperat, an qui resistit? Deus nobis jussit ejus ministris obtemperare, quibus cum paræamus honorem, soli Deo deferimus.*

(a) Matth. 16, 19. — (b) Lib. 50, hom. 49. — (c) Matth. 18, 18. — (d) Lib. 1 de Pœnit. c. 2.

Qua ætate confiteri teneatur.

LVIII. Sed cum minime dubitari possit confessionis legem ab ipso Domino latam et constitutam esse, sequitur ut videndum sit quinam, quo ætatis et anni tempore ei parere debeant. Primum itaque ex Lateranensis concilii canone (a), cujus initium est, *Omnis utriusque sexus*, perspicitur neminem confessionis lege adstrictum esse ante eam ætatem qua rationis usum habere potest: neque tamen ea ætas certo aliquo annorum numero definita est. Sed illud universe statuendum videtur, ab eo tempore confessionem puero indictam esse cum inter bonum et malum discernendi vim habet, in ejusque mentem dolus cadere potest. Nam cum ad id vitæ tempus quisque pervenerit, in quo de salute æterna deliberandum est, tum primum sacerdoti peccata confiteri debet, cum aliter salutem sperare nemini liceat, qui scelerum conscientia premitur.

Quo tempore sit confitendum.

LIX. Quo vero potissimum tempore confiteri oporteat eo canone, de quo antea diximus, sancta Ecclesia decrevit; (b) jubet enim semel saltem quotannis fideles omnes peccata sua confiteri. Verum si quid salutis nostræ ratio postulet, consideremus, profecto, quoties vel mortis periculum imminet, vel aliquam rem tractare aggredimur, cujus tractatio, homini peccatis contaminato non conveniat, veluti cum sacramenta administramus aut percipimus; toties confessio prætermittenda non est. Atque idem omnino servare oportet cum veremur ne nos alicujus culpa,

(a) Lateran. concil. c. 21. — (b) Lateran. concil. c. 21.

quam admiserimus, oblivio capiat. Neque enim peccata confiteri possumus, quæ non meminimus: neque peccatorum veniam a Domino impetramus, nisi ea pœnitentiæ sacramentum per confessionem deleat.

Ut esse debet integra confessio.

IX. Sed quoniam multa in confessione observanda sunt, quorum alia ad sacramenti naturam pertinent, alia non ita necessaria sunt: de his accurate agendum erit. Neque enim desunt libelli et commentarii, ex quibus facile est horum omnium explicationem depromere. Illud autem in primis doceant parochi, in confessione curandum esse, ut integra et absoluta sit.

Mortalia omnia confiteri oportet, etsi occulta.

LXI. Etenim omnia mortalia peccata sacerdoti aperire oportet: nam venialia, quæ nos a Dei gratia non divellunt, et in quæ frequentius labimur, tametsi recte atque utiliter, quod piorum usus demonstrat, confitemur: tamen sine culpa prætermitti, multisque aliis rationibus expiari possunt. *Quomodo venialia dimittantur vide Augustinum in Enchir. c. 17, citatur de Pœnit., dist. 3, c. de Quotidianis, et in concil. Toletan. 4, c. 9.*

At mortifera peccata, ut jam diximus, singula enumeranda sunt, quamvis etiam occultissime lateant, et ejus generis sint, quæ duobus tantum extremis Decalogi capitibus interdicuntur. Saepè enim evenit, ut ea gravius animam vulnerent, quam illa quæ aperte ac palam peccare homines solent. Ita vero a sancta Tridentina Synodo (a) definitum, atque a catholica Ecclesia semper traditum est, quemadmodum sanctorum Patrum

(a) Sess. 14, de Pœn. c. 5, et can. 7.

testimonia declarant. Est enim apud sanctum Ambrosium (a) in hunc modum: Non potest quis justificari a peccato, nisi confessus fuerit peccatum. Sanctus etiam Hieronymus in Ecclesiasten idem plane confirmat: inquit enim: Si quem serpens diabolus occulte momorderit, et nullo conscio, eum peccati veneno infecerit, si tacuerit et pœnitentiam non egerit, nec vulnus suum fratris aut magistro voluerit confiteri, magister, qui linguam habet ad curandum, prodesse non poterit. Præterea sanctus Cyprianus in sermone de Lapsis (b) apertissime hoc docet, his verbis: Quamvis nullo sacrificii aut libelli facinore constructi sint, quoniam tamen de eo cogitaverunt, id ipsum apud sacerdotes Dei dolenter confiteantur. Denique hæc omnium Ecclesiæ doctorum communis vox est atque sententia. *Singula peccata mortalia confiteri oportere docent Augustinus, lib. de Vera et falsa pœnitentia, c. 10. Gregorius, homil. 10 super Ezechiel. Ambrosius, lib. de Parad. c. 14. Hieronym. in Ecclesiast. c. 20. Cyprian. de Lapsis, circa finem. Vide et de Pœnit. dist. 3, c. Sunt plures, etc., pluit. et ibid. dist. 1, c. Quem pœnit. et ibid. pass.*

Peccata utradicitus in confessione evellenda

LXII. Sed in confessione summa illa cura et diligentia adhibenda est quam in rebus gravissimis ponere solemus, omneque studium ita eo conferendum, ut sanemus animæ vulnera, et peccati radices evellamus. Neque vero solum peccata gravia narrando explicare oportet, verum etiam illa, quæ unumquodque peccatum circumstant, et pravitatem valde augent, vel minuunt.

(a) Lib. de Paradiso, c. 4, c. 1, super illud: Si mordeat serpens. — (b) Circa finem.

Circumstantias peccatum gravantes confiteri oportet.

LXIII. Quædam enim circumstantiæ adeo graves sunt ut peccati mortiferi ratio ex illis tantum constet: quare hæc omnia semper confiteri oportet? Si quis enim hominem interemerit, explicandum est utrum ille sacris initiatus, an profanus fuerit. Itemque, si cum muliere concubuit, matrimonii lege libera, aut alterius uxore, aut propinqua, aut alicujus voti sponione Deo consecrata, aperiat necesse est. Hæc enim diversa peccatorum genera constituunt; ita, ut primum quidem simplex fornicatio, alterum adulterium, tertium incestus, quartum sacrilegium a divinarum rerum doctoribus appelletur. Furtum etiam in peccatis numerandum est: verum si quis aureum nummum furetur, levius omnino peccat, quam is qui centum vel ducentos, vel ingentem aliquam auri vim, præsertim vero qui sacram pecuniam abstulit. Quæ etiam ratio ad locum, et ad tempus pertinet, quorum exempla notiora sunt ex multorum libris, quam ut a nobis commemorentur.

Nota. Hæc igitur, ut diximus, enumeranda sunt: quæ vero pravitatem rei magnopere non augent, sine crimine omitti possunt.

Peccatum celare in confessione grande crimen, et iteranda confessio.

LXIV. Sed ad confessionem adeo necessarium est, ut, quod antea diximus, integra et absoluta sit: ut, si quis debita opera, alia quidem ex iis, quæ explicari debent, prætermittat, alia vero tantummodo confiteatur non solum ex ea confessione is commodum nullum consequatur, sed etiam novo scelere se obstringat: neque ejusmodi

peccatorum enumeratio confessionis nomine in qua sacramenti ratio insit, appellanda est: quin potius penitenti confessionem repetere est necesse, seque ipsum illius peccati reum facere, quod sacramenti dignitatem simulatione confessionis violaverit.

Ex oblivione peccatum omittenti non est iteranda confessio.

LXV. At vero, si alia de causa confessioni aliquid defuisse videatur: vel quia penitens nonnulla crimina oblitus fuerit, vel quia conscientiae suae latebras non ita accurate perquisiverit, cum tamen illud in animo haberet, ut integre peccata omnia confiteretur nihil ei opus erit confessionem iterare: satis autem habebit, si quando peccata quae oblitus erat, in memoriam reducerit, ea sacerdoti alio tempore confiteri.

Cavenda in examine negligentia.

LXVI. In quo tamen animadvertendum est, ne forte nimis dissolute et remisse conscientiam nostram scrutati simus, adeoque negligenter peccata admissa memoria repetere studuerimus, ut ea ne recordari quidem voluisse merito videri possimus: id enim si factum fuerit, confessionem iterare omnino oportebit.

Nuda, simplex et aperta sit.

LXVII. Præterea curandum est ut confessio nuda, simplex et aperta sit, non artificiose composita, ut a nonnullis fit, qui potius vitæ suae rationem exponere, quam peccata confiteri videntur. Ea enim confessio esse debet, quæ nos tales sacerdoti aperiat, quales nos ipsos novimus certaque pro certis, ac dubia pro dubiis demonstret.

Nota. Quod si vel peccata non recensentur, vel

aliena a re quam tractamus sermones inseruntur, perspicuum est confessionem hac virtute carere.

Prudens et verecunda.

LXVIII. Vehementer etiam commendandi sunt, qui prudentiam et verecundiam in explicandis rebus adhibent. Neque enim nimis multis verbis agendum est; sed quæ ad cuiusque peccati naturam et rationem pertinent, brevi oratione quæ modestiam conjunctam habeat, aperienda sunt.

Secreta.

LXIX. Illud vero tum confitenti, tum sacerdoti maxime laborandum est, ut eorum sermo in confessione secreto habeatur.

Nota. Quare fit, ut nemini omnino neque per nuntium, neque per litteras, quoniam ea ratione nihil jam occulte agi potest, peccata confiteri liceat.

Frequens.

LXX. Sed nulla res fidelibus adeo curæ esse debet, quam ut frequenti peccatorum confessione animam studeant expiare. Etenim cum aliquis mortifero scelere urgetur, nihil ei magis salutare esse potest, ob multa quæ impendent vitæ pericula, quam statim peccata sua confiteri: nam ut sibi quisque diuturnum vitæ spatium polliceri queat, turpe profecto est, cum in eluendis corporis aut vestium sordibus tam diligentes simus, non eadem saltem diligentia curare, ne animæ splendor turpissimis peccati maculis obsolescat.

Legitimus confessionis minister sacerdos ordinarius.

LXXI. Sed jam de ministro hujus sacramenti dicendum est. Eum autem sacerdotem esse, qui ordinariam aut delegatam absolvendi potestatem habeat, ex ecclesiasticis sanctionibus satis appa-

ret: habeat enim oportet non solum ordinis, verum etiam jurisdictionis potestatem, qui hoc munere fungi debet. Illustre vero hujus ministerii testimonium præbent illa Domini verba apud sanctum Joannem: (a) Quorum remisieritis peccata, remittuntur eis, et quorum retinueritis, retenta sunt: neque enim omnibus, sed Apostolis tantum hæc dicta fuisse constat, quibus in hac functione sacerdotes succedunt: idque etiam maxime consentaneum est. Nam cum omne gratiæ genus, quæ hoc sacramento tribuitur, a Christo capite ad membra derivetur: merito debent corpori Christi mystico, id est fidelibus, illud administrare, qui soli verum ejusdem corpus conficiendi potestatem habent: cum præsertim fideles hoc ipso penitentia sacramento ad sacram Eucharistiam sumendam apti idoneique reddantur.

Nota. Verum quanta olim religione in antiquissima Ecclesia jus ordinarii sacerdotis conservatum fuerit, ex veteribus Patrum decretis facile intelligitur: quibus cautum est ne quis episcopus aut sacerdos in alterius parochia aliquid gerere auderet, sine ejus auctoritate qui illi præset, aut nisi magna necessitas cogere videretur. Ita vero ab Apostolo sancitum est, cum (b) Tito præcepit ut in singulis civitatibus sacerdotes constitueret, qui scilicet doctrinæ et sacramentorum cœlesti pabulo fideles alerent et educarent.

In articulo mortis quilibet sacerdos est minister confessionis.

LXXII. Quanquam si mortis periculum imminet, et proprii sacerdotis facultas non datur, ne hac occasione aliquis pereat, in Ecclesia Dei custo-

(a) Joan. 20, 25. — (b) Tit. 1 r.

ditum fuisse. Concilium Tridentinum docet, ut unicuique sacerdoti liceret, non solum omni peccatorum genere, cujuscumque potestatis sit, illa condonare, sed etiam ab excommunicationis vinculo solvere. *Sess. 14, c. 6. de Pœnit.*

Qualitates ministri confessionis.

LXXIII. Jam, præter ordinis et jurisdictionis potestatem, quæ prorsus necessaria sunt in primis opus est, ut hujus sacramenti minister tum scientia et eruditione, tum prudentia præditus sit: judicis enim et medici simul personam gerit.

Doctus.

Ac quod ad primum attinet, satis constat non vulgarem scientiam necessariam esse, qua et peccata investigare, et ex variis peccatorum generibus, quæ gravia, quæ levia sint, pro cuiusque hominis ordine et genere judicare possit.

Prudens.

Ut autem medicus est, (a) summa quoque prudentia indiget. Etenim diligenter providendum est, ut ea remedia ægroti adhibeantur, quæ ad illius animam sanandam, et in posterum contra morbi vim muniendam aptiora esse videantur.

Integer vite.

Ex quo poterunt fideles intelligere, cuius maximo studio curandum esse, ut eum sibi sacerdotem deligat, quem vitæ integritas, doctrina, prudens judicium commendat, qui, et quantum in eo officio cui præest, ponderis ac momenti sit, et quæ cuique sceleri pœna conveniat, et qui solvendi vel ligandi sint, optime noverit.

(a) Ex Basilio in reg. brevibus, q. 229.

Peccata penitentis revelare strictissime cautum.

LXXIV. Sed quoniam nemo est qui non vehementer cupiat scelera et turpitudinem suam occultari, monendi sunt fideles nihil esse quod timeant, ne ea quæ ipsi confessione patefecerint, a sacerdote ulli unquam indicerent, neve aliquid ex ea periculi genus sibi ullo tempore creari possit: sacræ enim sanctiones (a) gravissime in eos sacerdotes animadverti voluerunt, qui peccata omnia, quæ aliquis eis confessus fuerit, perpetuo et religioso silentio compressa non tenuerint. Quare in concilio Lateranensi (b) magno ita legimus: Caveat omnino sacerdos, ne verbo, vel signo, vel alio quovis modo prodat aliquatenus peccatorem.

Carpitur negligentia peccatorum.

LXXV. Sed jam ordo rerum postulat, cum de ministro dictum sit, ut quadam præcipua capita explicentur, quæ ad confessionis usum et tractationem non parum sunt accommodata. Magna enim fidelium pars, quibus vulgo nihil longius videri solet, quam ut dies illi, qui ecclesiastica lege confessioni præfiniti sunt, effluant: tantum absunt a christiana perfectione, ut vix peccatorum suorum meminerint, quæ sacerdoti patefacienda essent, nedum cætera diligenter curent, quæ ad divinam gratiam conciliandam vim habere maximam perspicuum est.

An penitens sit contritus diligenter observandum.

LXXVI. Quare cum illorum saluti omni studio succurrendum sit, hoc primum sacerdotes in po-

(a) Ex Leonis Papæ Epist. 80. — (b) C. 21.

nitente diligenter observabunt, si veram peccatorum suorum contritionem habeat, certumque illi sit ac deliberatum in posterum a peccatis abstinere.

Cum contritus reperitur, ad quid hortandus penitens.

LXXVII. Quod si ita animo affectum esse animadvertent, moneant et vehementer hortentur, ut pro tanto et tam singulari beneficio maximas gratias Deo agat, ab eoque cœlestis gratiæ præsidium petere nunquam desinat: quo munitus ac tectus facile poterit pravis cupiditatibus resistere ac repugnare. Docendus est etiam, ut nullum patiatur esse diem quin aliquid de passionis Domini nostri mysteriis meditetur, ad eumque imitandum, et summa charitate amandum ipse se excitet atque inflammet: hac enim meditatione assequetur, ut ab omnibus dæmonis tentationibus in dies se tutiorem esse sentiat.

Neque enim ulla alia est causa, cur tam cito, vel leviter ab hoste impugnati, animo et viribus succumbamus, quam quod ex cœlestium rerum meditatione divini amoris ignem concipere non studemus, quo mens recreari atque erigi possit.

Si contritus non videatur, quid agendum.

LXXVIII. Sin autem sacerdos intellexerit eum, qui velit confiteri, adeo peccata sua non dolere, ut vere contritus dicendus sit, conetur magno contritionis desiderio eum afficere: ut deinde hujus præclaris doni cupiditate incensus, illud a Dei misericordia petere et efflagitare in animum inducat.

Cum excusante vel minuente peccata quid agendum.

LXIX. In primis autem reprimenda est quorundam superbia, qui scelera sua excitatione aliqua vel defendere, vel minora facere nituntur. Nam, exempli causa, cum aliquis fateatur se ira vehementius commotum fuisse, statim hujus perturbationis causam in alium confert a quo prius sibi injuriam factam esse queritur. Monendus itaque est hoc elati animi, et hominis peccati sui magnitudinem vel despicientis, vel plane ignorantis, signum esse: tum vero ejusmodi excusationis genus, ad agendum potius quam minuendum peccatum pertinere. Nam qui ita factum suum probare contendit, hoc videtur profiteri se tunc patientia usurum esse, cum a nemine injuria ledetur, quo quidem nihil homine christiano indignius esse potest. Etenim cum illius vicem dolere maxime debuerit, qui injuriam fecit, tamen non peccati pravitate commovetur, sed fratri irascitur: ac cum ei præclara occasio oblata fuerit ut Deum patientia colere, et fratrem mansuetudine sua corrigere possit, salutis materiam ad perniciem suam convertit.

Cum erubescens confiteri quid agendum.

LXXX. Perniciosior autem est illorum culpa existimanda, qui stulta quadam verecundia impediti, peccata confiteri non audent. His igitur hortando animos addere oportet: monendique sunt nihil esse quod vitia sua aperire vereantur, nullique mirum videri debere, si intelligat homines peccare: qui quidem communis est omnium morbus, et in humanam imbecillitatem proprie cadit.

Cum pigris et conscientiam negligentibus quid.

LXXXI. Alii sunt qui, vel quod raro peccata confiteri solent, vel quod nullam curam et cogitationem in pervestigandis suis sceleribus posuerunt, nec commissa, confessione expedire, nec unde ejus officii initium ducendum sit, satis sciunt: quos certe acrius objurgare opus est, atque in primis docere, priusquam ad sacerdotem aliquis adeat, omni studio curandum esse, ut peccatorum suorum contritione commoveatur: id vero præstari nullo modo posse, nisi ea reminiscendo sigillatim recognoscere studeat.

Vide quid agendum.

LXXXII. Quare si sacerdos hujusmodi homines prorsus imparatos esse cognoverit, humanissimis verbis a se dimittet, hortabiturque ut ad recogitanda peccata aliquod spatium sumant, ac deinde revertantur: quod si forte affirmaverint se in eam rem omne studium et diligentiam suam contulisse (quoniam sacerdoti maxime verendum est ne semel dimissi, amplius non redeant), audiendi erunt, præsertim vero si emendandæ vitæ studium aliquod præ se ferant, adducique possint, ut negligentiam suam accusent, quam se alio tempore diligenti et accurata meditatione compensaturos promittant: in quo tamen magna cautio adhibenda est.

Nota. Si enim, audita confessione, judicaverit neque in enumerandis peccatis diligentiam, neque in detestandis dolore penitenti omnino defuisse, absolvi poterit; sin autem utrumque in eo desiderari animadverterit, auctor illi et suavior erit, ut majorem curam, quod antea dictum est, in excutienda conscientia adhibeat, hominemque, ut blandissime poterit, tractatum dimittet.

Pudori quorundam remedium afferendum.

LXXXIII. Sed quoniam interdum contingit, ut mulieres, alicujus sceleris in priori confessione oblita, iterum ad sacerdotes non audeant redire, quod vereantur ne vel in suspicionem magnæ improbitatis populo veniant, vel singularis religionis laudem querere existantur: sæpe, tum publice, tum privatim, docendum est neminem tanta memoria esse qui omnia sua facta, dicta et cogitata meminisse queat; quapropter fideles nulla re deterrendos esse, quominus ad sacerdotem revertantur, si in memoriam alicujus criminis redierint, quod antea fuerit prætermissum. Hæc igitur, atque alia hujus generis multa in confessione a sacerdotibus observanda erunt.

De satisfactione.

LXXXIV. Nunc ad tertiam pœnitentiæ partem quæ satisfactio appellatur, veniendum est. Primum itaque satisfactionis nomen et vis exponenda est. Hinc enim catholicæ Ecclesiæ hostes amplam occasionem dissidii et discordiæ, cum maxima christiani populi perniciæ, arripuerunt.

Quid sit satisfactio.

LXXXV. Est autem satisfactio, rei debitæ integra solutio: nam quod satis est, ei nihil videtur deesse. Quare cum de gratiæ reconciliatione loquimur, idem satisfacere significat, quod alteri tantum præstare, quantum irato animo ad ulciscendam injuriam satis esse possit: atque ita satisfactio nihil aliud est, quam injuriæ alteri illatæ compensatio. Quod autem ad hunc locum pertinet, satisfactionis nomen divinarum rerum doctores ad declarandam eam compensationem usurparunt, cum homo pro peccatis commissis Deo aliquid persolvit.

Satisfactionis varii gradus.

LXXXVI. Quo in genere quoniam multi gradus esse possunt, hinc fit ut satisfactio varie accipiatur.

Primus est satisfactio Christi.

LXXXVII. Ac prima quidem et præstantissima illa est qua pro scelerum nostrorum ratione, etiamsi Deus summo jure nobiscum velit agere, quidquid a nobis debeatur cumulate persolutum est. Hæc vero ejusmodi esse dicitur, quæ nobis Deum propitium et placatum reddidit, eamque uni Christo Domino acceptam ferimus, qui in cruce, pretio pro peccatis nostris soluto, plenissime Deo satisfecit. Neque enim ulla res creata tanti esse potuit, quæ nos tam gravi debito liberaret; atque, ut sanctus Joannes testatur (a) ipse est propitiatio pro peccatis nostris; non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi. Hæc igitur plena et cumulata est satisfactio, scelerum omnium rationi, quæ in hoc sæculo commissa sunt, pariter æqualiterque respondens, cujus pondere hominum actiones apud Deum plurimum valent, ac sine eo nulla prorsus estimatione dignæ haberentur. Atque huc Davidis verba videntur spectare, qui postquam, secum ipse reputans, illud protulisset: (b) Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? nihil præter hanc satisfactionem, quam calicis nomine expressit, dignum tot tanti-que beneficiis invenire potuit; quare subject: Calicem salutaris accipiam, et nomen Domini invocabo.

Secundus est satisfactio canonica.

LXXXVIII. Alterum satisfactionis genus, qua

(a) Jean. 2, 2. — (b) Psalm. 115, 22.

et canonica appellatur, et certo temporis spatio definita pericitur. Quare antiquissimo Ecclesiae usu receptum est, ut cum poenitentes a peccatis solvantur, poena aliqua eis irrogetur, cujus poenae solutio satisfactio vocari consuevit.

Tertius est sponte suscepta poena quaelibet.

LXXXIX. Eodem vero nomine quodlibet etiam poenae genus significatur, quam pro peccatis non quidem a sacerdote constitutam, sed sponte nostra susceptam atque a nobis ipsis repetitam, sustinemus.

Nota. Verum hæc ad poenitentiam, ut sacramentum est, minime pertinet: sed illa tantum sacramenti pars censenda est, quam diximus ex præcepto sacerdotis Deo pro peccatis dependi: hoc adjuncto, ut statutum cum animo et deliberatum habeamus, peccata in posterum omni studio vitare.

Satisfacere quid sit?

XC. Ita enim nonnulli definirunt: satisfacere est Deo debitum honorem impendere. Quod autem nemo debitum honorem Deo possit tribuere, nisi qui peccata omnino vitare constituat, satis apparet. Et satisfacere, est causas peccatorum excidere, et eorum suggestioni aditum non indulgere.

Nota hanc definitionem.

In quam sententiam alii censerunt satisfactionem esse purgationem qua eluitur quidquid sordium propter peccati maculam in anima resedit, atque a poenis tempore definitis, quibus tenebatur, absolvimur.

Satisfactio unde necessaria probatur.

XCI. Quæcum ita sint, facile erit fidelibus per-

suadere quam necessarium sit ut poenitentes in hoc satisfactionis studio se exercent. Docendi enim sunt, duo esse quæ peccatum consequuntur, maculam et poenam; ac quamvis semper, culpa dimissa, simul etiam mortis aeternæ supplicium apud inferos constitutum condonetur: tamen non semper contingit, quemadmodum a Tridentina Synodo (a) declaratum est, ut Dominus peccatorum reliquias et poenam certo tempore definitam, quæ peccatis debetur, remittat. Cujus rei perspicua sunt exempla in sacris Litteris, (b) Genesis tertio capite, (c) Num. xvi et (d) xxii, et aliis permultis locis: sed illud Davidis clarissimum et maxime illustre intuemur, cui etsi Nathan dixerat (e): Dominus quoque transtulit peccatum tuum; non morieris, is tamen gravissimas poenas ultro subiit, Dei misericordiam his verbis die nocteque implorans: (f) Amplius lava me ab iniquitate mea, et a peccato meo munda me: quoniam iniquitatem meam ego cognosco, et peccatum meum contra me est semper. Quibus verbis illud petitum est a Domino, ut non solum crimen, sed poenam etiam crimini debitam condonaret, atque a peccati reliquiis purgatum in pristinum decorem et integritatis statum restitueret. Atque hæc cum summis precibus peteret, eum tamen Dominus, tum filii ex adulterio suscepti, tum Absalonis, quem unice diligebat, defectione et morte multavit, aliisque poenis et calamitatibus affectit, quas illi antea intentarat. In Exodo etiam (g) etsi Dominus Mosis precibus exoratus, populo idololatræ pepercit, tamen minatus est, se tanti flagitii graves poenas repetiturum esse: ipseque Moses testatus

(a) Sess. 14, c. 8, can. 12 et 15. — (b) Gen. 3, 17. — (c) Num. 12, 14. — (d) Num. 22, 33, 34. — (e) 2 Reg. 12, 15. — (f) Ps. 50, 4. — (g) Exod. 32, 8, 9.

est fore, ut illud Dominus severissime in tertian. et quartam usque generationem ulcisceretur. Hæc vero a sanctis Patribus (a) in Ecclesia catholica semper tradita esse ipsorum auctoritate apertissime comprobatur.

In penitentia ut in baptismo poenæ cum peccatis non remittuntur.

XCH. Verum qua de causa factum sit, ut poenâ omnium penitentia sacramento æque ac baptismo non condonetur, præclare a sancta Tridentina Synodo explicatum est his verbis: Divinae justiciæ ratio exigere videtur, ut aliter ab eo in gratiam recipiantur, qui ante baptismum per ignorantiam deliquerint; aliter vero qui semel a peccati et dæmonis servitute liberati, et accepto Spiritus sancti dono, scientes (b) templum Dei violare et Spiritum sanctum contristare non formidaverint. (c) Et divinam clementiam decet, ne ita nobis absque ulla satisfactione peccata dimittantur; ut occasione accepta, peccata leviora putantes velut injurii, et, (d) contumeliosi Spiritui sancto in graviora labamur, (e) thesaurizantes nobis iram in die iræ.

Satisfactio canonica prodest.

XCHII. -- *Primo.* Procul dubio enim magnopere a peccato revocant, et quasi freno quodam coercent hæc satisfactoria poenæ, cautioresque et vigilantiores in posterum poenitentes efficiunt.

(a) Vide Aug. lib. 1 de Peccat. merit. et remiss. c. 54; et contra Faust. lib. 22. c. 66 et præsertim. in Joan. tract. 124. paulo ante med. Greg. lib. 9 Moral. c. 24. Chrys. hom. 8. ad popul. Antioch. Iterum August. Ench. c. 50. Ambr. de Poenit. lib. 2. c. 5. Vide item Canones poenitentiales apud Anton. August. vel in actis Eccl. Mediol. — (b) 1 Cor. 3, 17. — (c) Ephes. 4, 50. — (d) Heb. 10, 19. — (e) Rom. 2, 5.

Secundo. — Accedit, ut tanquam testificationes quadam sint doloris, quem ex peccatis commissis capiamus: qua ratione Ecclesiæ fit satis, quæ nostris sceleribus graviter offensa est. Nam ut sanctus Augustinus ait: (a) Cor contritum et humiliatum Deus non spernit. Verum quia plerumque dolor alterius cordis occultus est alteri, neque in aliorum notitiam per verba, vel alia quæcumque signa procedit: recte ab iis qui Ecclesiæ præsent, tempora poenitentia constituantur, ut Ecclesiæ, in qua ipsa peccata remittuntur, satisfiat.

Tertio. — Præterea poenitentia nostra exempla alios docent quo modo ipsi vitam instituant et pietatem sequi debeant: cum enim poenæ nos pro peccatis irrogatas ceteri homines intuentur, et summam cautionem sibi in omni vita adhibendam et mores pristinos corrigendos esse intelligunt.

Publicæ poenitentia sapientissime instituta.

XCIV. Quare sapientissime illud ab Ecclesiâ observatum est, ut cum ab aliquo publice flagitium commissum esset, publica etiam poenitentia ei indiceretur, ut ceteri timore perterriti deinceps peccata diligentius vitarent.

Nota. Quod etiam in occultis criminibus, quæ graviora essent, interdum fieri solitum erat. Vide August., lib. 5 de Civitate. Dei, c. 26, et Epist. 54 et lib. 50, hom. 49, et de Vera et falsa Poenitent. passim. Ambr. lib. 2 de Poenit. c. 10 et citatur de Poenit. dist. 5, c. Reperiuntur. Cypr. de Lapsis multis in locis. Concil. Agath. c. 55 et citatur dist. 50, c. Poenitentes.

(a) Ps. 50, 10.

Cum publicis peccatoribus mos agendi Ecclesiae.

XCV. Sed, ut diximus, in publicis hoc perpetuum fuit, ut qui ea commiserant, antequam publicam poenitentiam suscepissent, non absolverentur. Interim vero pastores pro illorum salute Deum rogabam, atque ut ipsi etiam poenitentes idem facerent, eos hortari non desinebant. Quo in genere summa fuit sancti Ambrosii cura et sollicitudo, (a) cujus lacrymis fertur quamplurimos, qui duro animo ad poenitentiae sacramentum accesserant, ita molitis esse, ut verae contritionis dolorem conceperint.

Heu quantum refrixit charitas!

XCVI. Verum postea tantum de veteris disciplinae severitate remissum est, atque ita charitas refrixit, ut jam plerique ex fidelibus, ad peccatorum veniam impetrandam, nullum intimum animi dolorem atque gemitum cordis necessarium putent; sed illud satis esse arbitrentur, si speciem tantum dolentis habeant.

Poenitentia Christo conformes efficitur.

XCVII. Deinde vero hujusmodi poenarum perceptione consequimur, ut capitis nostri Jesu Christi (b) in quo passus est ipse et tentatus, similitudinem et imaginem geramus: nihil enim tam deforme videri potest, ut a sancto Bernardo (c) dictum est, quam sub spinoso capite delicatum esse membrum. Nam, teste Apostolo, (d) cohaeredes sumus Christi, si tamen compatimur, et quod alio loco scripsit, (e) si commortui sumus, et convivemus, si sustinebimus, et conregnabimus.

(a) Paulinus, in ejus Vita. — (b) Heb. 2, 17. — (c) Serm. 5, de Omn. Sanct. — (d) Rom. 8, 17. — (e) 2 Tim. 2, 11.

A peccato, duo mala in anima.

XCVIII. Divus etiam Bernardus duo affirmat in peccato repereri, maculam animae et plagam, ac turpitudinem quidem ipsam Dei misericordia tolli: verum sanandis peccatorum plagis valde necessariam esse eam curam, quae in remedio, poenitentia adhibetur. Quemadmodum enim, sanato vulnere, cicatrices quaedam remanent, quae et ipsae curandae sunt; ita in anima, culpa condonata, supersunt reliquiae peccatorum purgandae. Idem plane divi Chrysostomi (a) sententia confirmat, cum ait: Non satis est sagittam e corpore extrahi; sed plaga quoque a sagitta inflicta sananda est: sic etiam in anima post acceptam peccati veniam, poenitentia curanda est plaga relicta. Frequentissime enim a sancto Augustino (b) docemur, duo haec in poenitentia animadvertenda esse, Dei misericordiam, et justitiam; misericordiam, qua peccata et poenas aeternas illis debitas condonat: justitiam, qua poenis tempore definitis hominem punit.

Poenas nobis a Deo preparatas effugimus per poenitentiam.

XCIX. Postremo, poenitentiae poena a nobis suscepta Dei animadversionem, suppliciaque in nos constituta antevertit: ita enim docet Apostolus, cum ait: (c) Si nosmetipsos diducere, non utique judicaremur: dum judicamur autem, a Domino corrigimur, ut non cum hoc mundo damnemur. Quae cum fidelibus explicata fuerint, vix fieri poterit, quinominus ad poenitentiae opera maxime excitentur.

(a) Serm. 1 in Coena Domini, hom. 80, ad pop. Antiochen. — (b) In Psal. 50, ad haec verba: Ecce enim veritatem. — (c) 1 Corinth. 11, 31.

Vis merendi et satisfaciendi unde poenitentiae.

C. Ejus autem quanta vis sit, ex eo colligitur quod tota a Christi Domini passionis merito pendet. A quo etiam honestis actionibus duo illa maxima bona consequimur; alterum est, ut immortalis gloriae praemia mereamur; ita ut (a) calix etiam aquae frigidae, quam in ejus nomine dederimus, mercede non careat; alterum, ut pro peccatis nostris satisficiamus. *Vide de Poenit. sess. 14, c. 8, et can. 15, 24, et sess. 6, de Justific. c. 16.*

Satisfactio nostra passionem Christi non obscurat, sed illustrat.

CI. Neque vero id perfectissimam et cumulatissimam Christi Domini satisfactionem obscurat: sed illud potius contra evenit, ut multo clariorem et illustriorem reddat. Eo enim copiosior Christi gratia videtur esse, quod non solum ea nobiscum communicantur quae ipse solus; sed illa etiam quae tanquam caput in membra suis sanctis, et justis hominibus promeruit ac persolvit: qua ratione fieri perspicuum est, ut juste et honeste piorum actiones tantum ponderis et dignitatis habeant.

Quia per gratiam meremur, et satisfacimus.

CII. Christus enim Dominus tanquam (b) caput in membra, et (c) vitis in palmites, gratiam suam in eos, qui sibi per charitatem conjuncti sunt, continenter diffundit. Quae quidem gratia bona opera nostra semper antecedit, comitatur et consequitur, et sine qua mereri et satisfacere Deo nullo modo possumus.

(a) Matth. 10, 42. — (b) Eph. 4, 16. — (c) Joan. 15, 4.

Adjuti Dei gratia omnes possunt operari salutem.

CIII. Atque ita fit, ut justis nihil deesse videatur, cum operibus, quae Dei virtute efficiunt, et divinae legi pro humana mortaliq[ue] conditione satisficere, et vitam aeternam, quam scilicet, si Dei gratia ornati e vita decesserint, consequuntur, mereri possint. Nota est enim illa Salvatoris vox: (a) Qui autem hiberit ex hac aqua, quam ego dabo ei, non sitiet in aeternum: sed aqua, quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquae salientis in vitam aeternam.

Duo ad veram satisfactionem requiruntur.

CIV. Sed duo praecipue in satisfactione requiruntur: primum est ut is qui satisfacit, justus sit ac Dei amicus. Opera enim, quae sine fide (b) et charitate fiunt, nullo modo Deo grata esse possunt; alterum, ut ejusmodi opera suscipiantur, quae natura sua dolorem et modestiam afferant, cum enim praeteritorum scelerum compensationes sint, atque, ut sanctus martyr Cyprianus (c) ait, redemptrices peccatorum: omnino necesse est ut aliquid acerbitatis habeant, quanquam non semper illud consequitur: ut qui se in illis molestis actionibus exercent, doloris sensum habeant.

Nota. Saepe enim vel patiendi consuetudo, vel accensa in Deum charitas efficit, ut quae per pressu gravissima sunt, ne sentiantur quidem. Neque tamen idcirco fit, quominus ea ipsa opera satisfaciendi vim habeant. Siquidem hoc proprium est filiorum Dei, ita ejus amore et pietate inflammari, ut acerbissimis laboribus cruciati, aut nihil

(a) Joan. 4, 14. — (b) Heb. 11, 6. — (c) Lib. 1 Epist. 3, post med.

fere incommodi sentiant, aut omnia lætissimo animo perferant.

Opera satisfactionis sunt oratio, jejuniū, eleemosyna.

CV. Verum omne satisfactionis genus pastores docebunt ad hæc tria præcipue conferendum esse, orationem, jejuniū, eleemosynam; quæ quidem tribus bonis, animæ, corporis et iis quæ externa commoda dicuntur, quæ omnia a Deo accepimus, respondent: Nihil vero aptius et convenientius ad extirpandas omnium peccatorum radices esse potest.

Tribus animæ morbis tria remedia asseruntur.

CVI. Nam cum (a) omne quod est in mundo concupiscentia carnis sit, aut concupiscentia oculorum, aut superbia vitæ, nemo non videt, hisce tribus morbi causis totidem medicinas, priori scilicet jejuniū, alteri eleemosynam, tertiarum orationem rectissime opponi.

Oratione Deo, jejuniō nobis, eleemosyna proximo, satisfacimus.

CVII. Præterea, si eos etiam qui peccatis nostris offenduntur, spectemus, facile erit intelligere, cur ad hæc tria potissimum omnis satisfactio referatur, hi vero sunt Deus, proximus, nos ipsi. Quare Deum oratione placamus, proximo eleemosyna satisfacimus, nos ipsos vero jejuniō castigamus.

Ærumnarum hujus vitæ bonus usus.

CVIII. Sed quoniam multæ varique ærumnæ et calamitates, dum in hac vita sumus, nos pre-

(a) 1 Joan. 2, 16.

munt, illud maxime fideles docendi sunt, eos qui patienti animo, quidquid laboriosi et incommodi Deus immiserit, ferant, amplam satisfaciendi et merendi materiam nactos esse: qui autem inviti, et repugnantes pœnam hujusmodi sustineant, omni satisfactionis fructu privari; sed Dei tantum, peccata justo judicio ulciscens animadversionem et supplicium perferre.

Satisfacere potest unus pro alio.

CIX. In eo vero summa Dei bonitas et clementia maximis laudibus et gratiarum actionibus prædicanda est, qui humanæ imbecillitati hoc condonavit, ut unus posset pro altero satisfacere; quod quidem hujus partis pœnitentiæ maxime proprium est.

Conteri aut confiteri pro alio nemo potest.

CX. Ut enim, quod ad contritionem et confessionem attinet, nemo pro altero dolere aut confiteri potest: ita qui divina gratia præditi sunt, alterius nomine possint quod Deo debetur persolvere; quare sit ut quodam pacto (a) alter alterius onera portare videatur.

Unde potest unus satisfacere pro alio.

CXI. Nec vero de hoc cuiquam fidelium dubitandi locus relictus est qui in Apostolorum symbolo, sanctorum communionem confitemur. Nam cum omnes eodem baptismo abluti Christo renascamur, eorundem sacramentorum participes simus, in primis vero ejusdem corporis et sanguinis Christi Domini cibo et potu recreemur: hoc apertissime demonstrat nos omnes ejusdem esse corporis membra.

(a) Gal. 6, 2.

Similitudo.

Quemadmodum igitur neque pes suæ tantum, sed etiam oculorum utilitatis causa munere suo fungitur; neque rursus quod oculi videant, ad illorum propriam, sed ad communem omnium membrorum utilitatem referendum est; ita communia inter nos satisfactionis officia existimari debent.

Medicinalis satisfactio per alium impleri non potest.

CXII. Neque tamen id sine ulla exceptione verum est, si commoda omnia, quæ ex ea capiuntur, spectemus: nam satisfactionis opera, medicina etiam et curationes quedam sunt quæ pœnitenti ad sanandos pravos animi affectus præscribuntur: quo quidem utilitatis fructu eos qui per se non satisfaciunt, prorsus carere perspicuum est. Hæc igitur de tribus pœnitentiæ partibus, contritione, confessione et satisfactione, copiose et dilucide explicanda erunt.

Absolutio deneganda quando?

CXIII. Sed illud in primis a sacerdotibus observari oportet, ut audita peccatorum confessione, antequam pœnitentem a peccatis absolvant, diligenter curent, ut, si quid ille forte de re aut de existimatione proximi detraxerit, cujus peccata dammandus merito esse videatur, cumulata satisfactione compenset: nemo enim absolvendus est, nisi prius, quæ cujusque fuerint, restituere polliceatur.

Nota. At quoniam multi sunt, quibus, etsi prolixè polliceantur se officio satis esse facturos, tamen certum est ac deliberatum nunquam promissa exsolvere: omnino ii cogendi sunt ut restituant: sæpeque illud Apostoli eis inculcandum

est, ut (a) qui furabatur, jam non furetur: magis autem laboret, operando manibus suis quod bonum est, ut habeat unde tribuat necessitatem patienti.

Satisfactio quanta sit imponenda.

CXIV. In irroganda autem satisfactionis pœna, sacerdotes nihil sibi suo arbitratu statuendum esse, sed omnia iustitia, prudentia et pietate dirigenda existimabunt.

Canones antiqui pœnitentiæ proponendi.

CXV. Atque ut hac regula peccata metiri videantur, et pœnitentes scelerum suorum gravitatem magis agnoscant; operæ pretium erit interdum eis significare quæ pœnæ quibusdam delictis ex veterum canonum præscripto, qui pœnitentiales vocantur, constitutæ sint.

Nota. Igitur universæ satisfactionis modum culpæ ratio temperabit.

Qualis satisfactio præcipue imponenda?

CXVI. Sed ex omni satisfactionum genere maxime convenit pœnitentibus præcipere, ut certis aliquot et definitis diebus orationi vacent, ac pro omnibus, et præsertim pro iis qui ex hac vita in Domino decesserunt, preces Deo faciant.

Pœnitentiæ virtus sacramentali addenda.

CXVII. Hortari vero etiam eos oportet, ut sæpe eadem satisfactionis opera, a sacerdote indicta, ultro suscipiant ac repetant: atque ita mores suos componant, ut iis omnibus, quæ ad pœnitentiæ sacramentum pertinent, diligenter absolutis, tamen virtutis pœnitentiæ studia nunquam intermittant.

(a) Eph. 4, 28.

Publicis peccatoribus publica satisfactio imponenda.

CXVIII. Quod si interdum, etiam ob publicam offensionem, publica penitentia præscribenda fuerit, quamvis eam penitens refugiat, ac deprecetur, non erit facile audiendus: verum persuadere ei oportebit, ut quæ tum sibi, tum aliis salutaria futura sunt, libenti et alacri animo excipiat. Hæc de penitentia sacramento singulisque ejus partibus ita docenda erunt, ut non solum ea fideles perfecte intelligant, sed etiam, juvante Domino, re ipsa piè et religiose præstare animum inducant.

DE EXTREMÆ UNCTIONIS SACRAMENTO.

De hoc sacramento cur sæpius agendum!

I. Cumsancta Scripturarum oracula ita doceant: (a) In omnibus operibus tuis memorare novissima tua, et in æternum non peccabis, tacite parochi admonentur, nullum tempus prætermittendum esse fidelem populum cohortandi, ut in assidua mortis meditatione versetur. Quoniam autem extremæ unctionis sacramentum non potest supremi illius diei memoriam conjunctam non habere, facile intelligitur de eo sæpe agendum esse, non solum ob eam causam, quod illarum rerum mysteria, quæ ad salutem pertinent, aperire et explicare maxime convenit; sed etiam, quia fideles moriendi necessitatem omnibus propositam esse animo repetentes, pravas cupiditates coercerunt: quare fiet ut in ipsa mortis expectatione minus se perturbari sentiant.

(a) Eccl. 7, 40.

Gratiæ Deo habendæ pro hujus sacramenti institutione.

II. Sed immortales Deo gratias agant, qui ut baptismi sacramento aditum nobis ad veram vitam patefecit, ita etiam, ut ex hac mortali vita decedentes, expeditiorem ad cælum viam haberemus, extremæ unctionis sacramentum instituit.

Hoc sacramentum cur dicatur Extrema unctio.

III. Ut igitur quæ ad eam explicationem magis necessaria sunt, eodem fere ordine qui in aliis sacramentis servatus est, exponantur, primum illud tradendum erit, hoc sacramentum idcirco Extremam unctionem appellatum esse, quod hæc omnium sacrarum unctionum, quas Dominus Salvator noster Ecclesiæ suæ commendavit, ultima administranda sit.

Alia hujus sacramenti nomina.

IV. Quare hæc ipsa unctio a majoribus (a) nostris sacramentum etiam unctionis infirmorum, et sacramentum exuentium dicta est: quibus vocabulis fideles in memoriam novissimi illius temporis facile possunt revocari.

Extrema unctio esse sacramentum probatur.

V. Quod autem extremæ unctionis propria sacramentiratio conveniat, in primis explanandum est.

Primo. — Id vero perspicuum fiet, si verba quibus sanctus Jacobus Apostolus hujus sacramenti legem promulgavit attendamus: (b) Infirmatur quis in vobis? inquit, inducat presbyteros

(a) Vide Hugon. de Sacr. part. 15, c. 2. Pet. Dam Sern. 1 de Dedicat. Eccles. — (b) Jac. 5, 14.